

SEMINAR "DUBROVNIK — POVIJEST KOJA ŽIVI" NA KALIFORNIJSKOM SVEUČILIŠTU U LOS ANGELESU

Krajem 1981. sklopljen je ugovor o dugoročnoj suradnji između Zagrebačkog sveučilišta, kao predstavnika Zajednice univerziteta Jugoslavije, s jedne strane, i Kalifornijskog sveučilišta u Los Angelesu (UCLA) i Indiana sveučilišta u Bloomingtonu, Indiana, s druge strane.

Taj ugovor je predvidio, između ostalog, razmjenu knjiga i mladih znanstvenih radnika, a najvažniji vid uzajamne suradnje postali su godišnji seminari američkih studija u Jugoslaviji i jugoslavenskih studija u Americi. Tako se od 1982. održavaju svake godine u listopadu pri Međuniverzitetskom centru za postdiplomske studije u Dubrovniku seminari američkih studija, koje organizira posebni odbor pri Zagrebačkom sveučilištu, ranije pod predsjedništvom akademika Rudolfa Filipovića, a sada pod rukovodstvom prof. dr. Željka Bujasa. Zagrebačko sveučilište daje svake godine po nekoliko stipendija studentima sa raznih jugoslavenskih sveučilišta, kako bi mogli učestvovati na seminarima. Teme seminara mijenjaju se svake godine, a koncentrirane su pretežno na razne oblasti suvremenog američkog života. Pored jugoslavenskih profesora, u radu ovih seminara sudjeluje uvijek i po nekoliko profesora sa raznih američkih sveučilišta.

Istovremeno, pri Kalifornijskom sveučilištu u Los Angelesu organizira se svake godine Seminar jugoslavenskih studija, obično u siječnju ili u veljači. Na seminaru predaju profesori sa UCLA i drugih američkih sveučilišta uz redovno učešće stanovitog broja profesora sa raznih jugoslavenskih sveučilišta, poglavito sa Zagrebačkog. Seminare priprema Program jugoslavenske razmjene (Yugoslav Exchange Program — YEP) na UCLA, kojim rukovodi prof. dr. Bariša Krekić. Teme sadašnjih jugoslavenskih seminara na UCLA bile su veoma raznovrsne: "Jugoslavija i Sjedinjene Američke Države — uzajamne percepcije"; "Bosna i Hercegovina" (u vezi s Olimpijadama u Sarajevu i u Los Angelesu, 1984); "Srednjovjekovna i renesansna kultura u jugoslavenskim zemljama"; "Suvremena Jugoslavija kroz književnost i umjetnost"; "Vizuelni mediji u suvremenoj Jugoslaviji".

Ovogodišnji, po redu šesti Seminar jugoslavenskih studija, održan na UCLA od 28. do 31. siječnja 1988., bio je posvećen temi: "DUBROVNIK — POVIJEST KOJA ŽIVI", a u povodu 180-godišnjice od ukidanja Dubrovačke republike. Niz

profesora sa UCLA i drugih američkih sveučilišta održao je predavanja o raznim vidovima dubrovačke prošlosti, kulture i umjetnosti (Speros Vryonis, UCLA: "Dubrovnik i Bizantsko Carstvo" — Marianna Bimbaum, UCLA: "Dubrovnik i Ugarska" — Henrik Bimbaum, UCLA: "Renesansni pjesnici i dramski pisci u Dubrovniku" — Thomas Eekman, UCLA: "Barokna književnost Dubrovnika" — Elsie Dunin, UCLA: "Tradicionalno vjenčanje u suvremenom kontekstu u dubrovačkoj oblasti" — Bariša Krekić, UCLA: "Dubrovnik i more" i "Živjeti u srednjovjekovnom i renesansnom Dubrovniku" — Wayne Vucinich, Stanford: "Dubrovnik i Otomansko carstvo" — Ante Kadić, Indiana: "Marin Držić — život i djelo" — Ivo Banac, Yale: "Na današnji dan pred 180 godina: pad Dubrovačke republike" — Dimitrije Đorđević, Kalifornijsko sveučilište, Santa Barbara: "Dubrovnik i jugoslavenski pokret početkom 20. stoljeća").

Dragocjen prilog tom seminaru dali su svojim predavanjima profesori Zagrebačkog sveučilišta i to rektor tog Sveučilišta, akademik Vladimir Stipečić: "Stanovništvo Dubrovnika između 1600. i 1815.", prof. dr. Igor Fisković: "Urbanistički razvoj Dubrovnika u svjetlosti novih arheoloških otkrića" i "Dubrovnik i njegova umjetnost kroz stoljeća", prof. dr. Željko Bujas: "Suvremeni Dubrovnik kao centar za američke studije" i Georgij Paro: "Dubrovačke ljetne igre — kazalište na otvorenom ili otvoreno kazalište?"

Poslije svakog predavanja slijedila su pitanja i odgovori u kojima su slušaoci uzimali živog učešća. Interes za Seminar o Dubrovniku bio je veoma velik i to ne samo među studentima i profesorima UCLA, nego i među širom publikom, posebno među iseljenicima iz Dubrovnika i dubrovačkog kraja kojih je nemali broj u Južnoj Kaliforniji.

U cjelini gledajući može se reći da su Seminar o Dubrovniku, kao i raniji seminari jugoslavenskih studija na UCLA, postigli svoj cilj: pružili su američkoj publici pouzdana, svestrana i znanstveno utemeljena saznanja o Jugoslaviji, njenoj prošlosti i sadašnjosti. Seminar o Dubrovniku pokazao je značaj, ljepotu i doprinos ovog jedinstvenog grada jugoslavenskoj i svjetskoj kulturnoj riznici.

Bariša Krekić

DR. MIJO BRLEK, LEKSIKOGRAF JOAKIM STULLI (1730 - 1817). DJELA JAZU, RAZRED ZA FILOLOŠKE ZNANOSTI, KNJ. 60. ZAGREB 1987, 443 str.

Za tisak priredio prof. dr. J. Vončina.

U knjizi s gornjim naslovom obavio je Mijo Brlek, savjesno i dokumentirano, golem znanstveni

posao: osvijetlio je život i djelo znamenitoga leksikografa Joakima Stullia. Istražio je bogatu

arhivsku građu, koja je objavljena u istoj knjizi, o ovom istaknutom Dubrovčaninu s kraja XVIII. stoljeća, te građu o kulturnim i društveno-političkim prilikama u kojima je J. Stulli djelovao.

Ovo razdoblje nije bogato u hrvatskoj leksikografiji, pa Stullievi rječnici, s hrvatskim, talijanskim i latinskim natukničkim dijelom na prvom mjestu, znače mnogo u vremenu kad su se javili. Tada se osjećala potreba i za hrvatskim (ilirskim, slovinskim), i za latinskim, i za talijanskim rječnicima. J. Stulli je ispunio tu prazninu izdajući u Budimu 1801: LEXICON LATINO-ITALICO-ILLYRICUM, u Dubrovniku 1806: RJECSOSLOXJE SLOVINSKO-TALIJANSKO-LATINSKO, te god. 1810, opet u Dubrovniku: VOCABOLARIO ITALIA-NO-ILLIRICO-LATINO.

Radio je J. Stulli ustrajno punih 50 godina (1760-1810), unatoč mnogim teškoćama političke i jezične naravi. Znani su mu bili mnoge biblioteke i arhivi (dubrovački, zagrebački, bečki, budimski, mletački, sremskokarlovački i mnogi privatni), skupljao je leksičku građu po dubrovačkom području djelujući u svojim franjevačkim samostanima: u Kuni na Pelješcu (po-vremeno 1761-1769), u Slanom (1763-1764), u Rijeci Dubrovačkoj (1765-1768), na Daksi (povremeno 1751-1776) te je u neposrednom doticaju s narodom sabirao riječi iz raznovrsnih područja seoskog, pastirskog, ribarskog, pomorskog života, a kao dubrovački građanin asimilirao je k tome vjersko-ckrvenu, civilno-političku i društveno-upravnu terminologiju.

Njegov se rječnik u Brlekovoj knjizi pokazuje najkompletnijom leksičkom pokladom materijalne i duhovne kulture, koja svojim sadržajem, opsegom i značenjem prelazi dubrovačku regiju. Naime, u rječnicima je uvršteno jezično blago iz naše starije leksikografije, iz mnogobrojnih djela sa područja Hrvatske, Bosne, Srbije, sa naša sva tri narječja i sva tri pisma, te jezikoslovna djela drugih slavenskih naroda, u prvom redu češka, poljska i ruska.

Ovi su se rječnici stvarali u doba prosvjetiteljstva, germanizacije i apsolutizma M. Terezije (1740-1780), radikalnih reformi Josipa II (1780-1790), francuske revolucije, organiziranja ilirskih provincija, što je imalo odraza i na koncepciju i na sadržaj ovih leksikografskih djela. Naime, od 1809. do 1814. Dalmacija se našla u sklopu ilirskih pokrajina kao prve jezgre ujedinjenja južnih Slavena. Appendicneva gramatika i Stullievi rječnici uklapali su se tako u kulturno-političke planove maršala Marmonta.

M. Brlek predočio je potanko koliki je trud uložio J. Stulli u redigiranju, nadopunjavanju, pretrađivanju svojih rječnika, kako se to zorno vidi na autografu jednoga od njih pohranjenog u Naučnoj biblioteci u Dubrovniku.

M. Brlek nas upoznaje i sa Stullievim Mitoško-zemljopisnim rječnikom, koji je ostao u ru-

kopisu i čuva se u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu.

Premda se Stulliu spočitavala nedovoljna kritičnost u odabiru vrela iz kojih je unosio građu u svoje rječnike, te s obzirom na prilagodbe riječi iz kajkavskog i čakavskog narječja i na grafijsku prilagodbu građe svojem grafijskom sustavu, nakon ovih analiza (i drugih radova sa znanstvenog skupa o J. Stulliu, održanom u Dubrovniku 2. i 3. X. 1980, a koji su radovi objavljeni u Filologiji 12, Zagreb 1984, 213-512) pokazuje se kako njegovi rječnici nude mnogo pouzdaniju građu nego se dosad mislilo na temelju njegova Rjecsosloxja, koje je jedino ekscerpirano za Akademijin rječnik.

Analizom leksičkih natuknica mogle bi se izraditi zanimljive studije o ilirskoj, slovinskoj ideji; mogao bi se argumentirano potvrditi razvitak hrvatske ortografije, gramatike i leksikografije do Stullieva vremena i ilirskoga pokreta; mogle bi se proučiti mnoge nomenklature različitih područja djelatnosti a bile su sadržane u bogatijoj literaturi i u životu, odakle ih je Stulli skupljao i uvrstio u svoje rječnike, te proučiti njegov osobni doprinos u stvaralačkom radu na terminologijama.

Mijo Brlek ovom knjigom o Stulliu otvara nova područja proučavanja: od genealogije Stullieva roda, o hrvatskom porijeklu njegova prezimena, o doprinosu dubrovačkih farmaceuta ljekamičkoj nomenklaturi i nazivlju ljekovitog bilja. do uvida u dubrovačku toponimiju (npr. *Breno-Xupa, Calamotta-Colocèp, Cannelto-Tarstenik, Giupana-Scipan, Gravosa-Grusc, Isola di mezzo-Lopud, Lagosta-Lastovo, Melada-Mljet, Sabioncello-Peglješac, Valdinocce-Oràscjac* itd.).

Strana slavistika danas sve više uvida značaj Stullieva Rjecsosloxja, pa je, paralelno s Brlekovom knjigom o kojoj je riječ, u minhenskoj ediciji "Specimena Philologiae Slavisticae" objavljeno pretiskom Stullievo *Rjecsosloxje*, koje je po Jagićevu sudu "*dosad najvidenija leksikografska pojava u području našega književnog jezika*", u kojem se "Joakim Stulli predstavlja kao posljednji hrvatski leksikograf starijega razdoblja".

Starija hrvatska leksikografska djela, među kojima se posebno svrstavaju Stullievi rječnici, poslužila su Vuku St. Karadžiću kao vrela za izradu njegova Srpskoga rječnika. Taj rječnik, piše Vuk St. Karadžić, sadržava riječi "*koe se nalaze u Rečnicima Kurbekovom, Dellabelli, Belostencu, Jambrešiću, Stulliju, Voltičiju, Haimu, i ima još' jednu tretinu pravih Srbskih reči, koe se ni u jednom, ot rečenih Rečnika ne nalaze*" (V. St. Karadžić, Skupljeni gramatički i polemički spisi, knj. I, Beograd 1849, 93).

Brlekova monografija "LEKSIKOGRF JOAKIM STULLI (str. 1-120) i GRAĐA (str. 121-328) znače mnogo za upoznavanje života ovoga istaknutog Dubrovčanina i njegova djela, u koje je uložio pola stoljeća predanoga posla, vukući ga kroz Scile i Haribde političkih

(ne)prilika. To djelo sadržava i održava karakter, stav, htijenje, narodnosna i vjerska načela njegova autora. Ova je knjiga zanimljivo štivo i kompendij dubrovačkih prilika na prijelazu XVIII. u XIX.

stoljeće, u čijem središtu stoji sveobuhvatno leksikograf Joakim Stulli.

Petar Šimunović

OBNOVA SPOMENIKA KULTURE NA DUBROVAČKOM PODRUČJU NAKON POTRESA IZ 1979. GODINE

Potres, koji je 15. travnja 1979. godine zahvatio Crnogorsko primorje reflektirao se na dubrovačkom području jačinom od VII stupnjeva MCS u trajanju od 20 sekundi i prouzročivao razaranja u zonama Konavala i Rijeke dubrovačke, a posebno izazvao znatna oštećenja u zoni stare gradske jezgre.

Oštećenja na dubrovačkom području utvrđena su Elaboratom o procjeni šteta koji je rađen metodom komisijskih pregleda svakog pojedinog objekta, a na temelju istih kriterija, na način i po Uputstvu o jedinstvenoj metodologiji za procjenu šteta od elementarnih nepogoda ("Službeni list SFRJ", br. 17/79). Konačni sumami Izvještaj izrađen za štete na zahvaćenom području općine Dubrovnik i općine Metković, izrađen po Republičkoj komisiji SR Hrvatske, prezentiran je Saboru SRH, te je o istom vodena rasprava 22. i 23. studenog 1979. godine. Ovaj Izvještaj verificirala je i posebna međurepublička i pokrajinska komisija, koja je radila na procjeni od 12. srpnja 1979. godine do njegovog konačnog usvajanja na zaključnoj sjednici u rujnu 1983. godine.

Navedenim Izvještajem o šteti utvrđeno je da je na dubrovačkom području oštećen 1071 spomenik kulture, od čega 33 objekta fortifikacionog sistema sa ukupno 149.142 m³ građevne mase, 106 sakralnih objekata ukupne površine 17.458 m², posebno značajnih objekata (dvorci, palače i sl.) sa ukupnom površinom od 36.713 m² i 885 stambenih i poslovnih objekata ukupne površine 260.619 m².

Ovdje je posebno nužno napomenuti da su stambeni ili poslovni objekti, uključeni u popis šteta, također spomenici graditeljskog nasljeđa najviše spomeničke kategorije jer se pretežno nalaze u zoni stare gradske jezgre, koja je uvrštena u Registar spomenika kulture svjetske baštine pri UNESCO-u (Lukšor, 1979. godine).

Seizmička aktivnost tla na dubrovačkom području u prošlosti bila je predmet proučavanja, te je utvrđeno da su npr. bili teži potresi 1481. god., 1504. god., 1516. god., 1520. god. Najrazomiji potres dogodio se 6. travnja 1667. godine, kada je skoro cijeli Dubrovnik razrušen, a poginulo je više od polovice njegovih stanovnika.

Poznato je, dakle, da je stara jezgra Dubrovnika, kao i ostalo dubrovačko područje, u trajnoj opasnosti od ove vrste elementarnih nepogoda.

Činjenica da se radi o ugroženim spomenicima kulture visoke i najviše spomeničke vrijed-

nosti, govori dovoljno sama za sebe u smislu zahtjeva za rigorozno stručnim pristupom sanaciji ovih objekata, kod kojih se ne mogu primjenjivati uobičajene sanacione metode. Potrebna prethodna istraživanja, detaljna geodetska, mikroscizmička, kulturno-povijesna valorizacija, zaštitna arheološka istraživanja, arhitektonska i fotogrametrijska snimanja, kao i fotografska snimanja prethodno izradi potrebne projektne dokumentacije, koja mora zadovoljiti, ne samo ascizmičko sanacione zahtjeve, već integralno rješavati i problem prezentacije objekata — spomenika kulture i u tom smislu izvršiti valorizaciju objekta i njegovo uklapanje u urbanu ili ruralnu cjelinu, te izvršiti njegovu revalorizaciju i uklapanje u potrebe suvremenog življenja.

Druga činjenica da je najveći broj objekata u određenoj životnoj funkciji (stanovanje, poslovni prostor, galerije, muzeji, sakralni objekti), znatno otežava ili usporava proces obnove jer iziskuje prethodno osiguranje zamjenskih prostora i to pretežno prostora za trajnu zamjenu, obzirom da je, Provedbenim urbanističkim planom Stare gradske jezgre ili PUP-ovima drugih kontaktnih zona (Pile, Ploče), određena prenamjena objekata, što realno zaoštrava pitanja i iz domene imovinsko-pravnih odnosa.

U financijsko-materijalnom pogledu, obnova stradalih spomenika kulture na dubrovačkom području traži, također, zajedništvo čitave naše društveno-političke zajednice, što se, uostalom i realizira u vidu Društvenog dogovora na nivou Federacije o sufinanciranju sanacionih radova, kao i u činjenici da je Sabor SRH u svibnju 1986. godine donio i poseban Zakon o obnovi spomeničke cjeline Dubrovnika, koji je stupio na snagu 4. lipnja 1986. godine ("Narodne novine" br. 21. od 27. svibnja 1986).

Zakonom o obnovi ugrožene spomeničke cjeline Dubrovnika stvorene su zakonske pretpostavke za trajno osiguranje uvjeta i sredstava za obnovu, očuvanje i revitalizaciju starog dubrovačkog grada i njegovih povijesnih cjelina. Zakon o obnovi ugrožene spomeničke cjeline Dubrovnika regulira raznovrsnu materiju u kojoj su na specifičan način riješeni neki aspekti postojeće regulative u oblasti prostornog planiranja, građenja općenito i građenja u seizmičkim uvjetima, u normativima projektiranja i sanacijskog građenja na spomeničkim objektima, u imovinsko-pravnim odnosima